

Kohtuasi C-163/24**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

1. märts 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

21. detsember 2023

Apellant:

BX

Vastustajad:

Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice

Curtea de Apel București

Põhikohtuasja ese

Apellatsioonimenetlus, milles apellant–hageja vaidlustab Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) 1. juulil 2016. aastal tsiviilmenetluses tehtud otsuse, millega lükati põhjendamatusse tõttu tagasi hagi, mille apellant esitas lepinguvälise vastutuse alusel. Hagi esitati pärast seda, kui jäeti rahuldamata esimene tühistamiskaebus, mis esitati Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (põllumajandusmaksete ja sekkumiste amet, Rumeenia, edaspidi „APIA“) otsuse peale mitte maksta apellandile teatud toetuskavade alusel 2007. aasta eest toetusi. Apellandi erakorralised kaebused viidatud kaebuse rahuldamata jätmise lõpliku otsuse peale lükati vastuvõetamatusele tuginedes tagasi.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 artikli 20 lõiget 1 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 796/2004 artikli 68 lõiget 1

Eelotsuse küsimused

1. Kas [nõukogu] 29. septembri 2003. aasta määruse [(EÜ) nr 1782/2003], millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks (versioonis, mis kehtis enne, kui see [määrusega (EÜ) nr 73/2009] tühistati), artikli 20 lõige 1 kujutab endast Euroopa Liidu normi, mis annab üksikisikutele konkreetseid õigusi, mille rikkumine võib kaasa tuua liikmesriigi vastutuse, tulenevalt liikmesriigi viimase astme kohtu otsusest?

2. Kas mõistet „faktiliselt õiged andmed“, mis on ette nähtud [komisjoni 21. aprilli 2004. aasta] määruse [(EÜ) nr 796/2004, millega kehtestatakse määruses (EÜ) nr 1782/2003 ette nähtud nõuetele vastavuse, toetuse ümbersuunamise ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi rakendamise üksikasjalikud reeglid] artikli 68 lõikes 1, tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab nii pindalade õiget deklareerimist põllumajandustootja poolt kui ka kasutatud põllumajandusliku maatüki ja selle piiride õiget identifitseerimist?

3. Kas kohtuasja tingimustes kujutab riigisisese viimase astme kohtu poolt Euroopa Liidu Kohtule määruse nr 796/[2004] artikli 68 tõlgendamiseks eelotsusetaotluse esitamata jätmine ilmset ja piisavalt rasket rikkumist, mis toob kaasa riigi vastutuse kahju eest, mis tekkis eeldatavalt kõnealuse kohtu otsuse tagajärjel?

Viidatud liidu sätted ja kohtupraktika

Nõukogu 29. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1782/2003, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks ning muudetakse määruseid (EMÜ) nr 2019/93, (EÜ) nr 1452/2001, (EÜ) nr 1453/2001, (EÜ) nr 1454/2001, (EÜ) nr 1868/94, (EÜ) nr 1251/1999, (EÜ) nr 1254/1999, (EÜ) nr 1673/2000, (EMÜ) nr 2358/71 ja (EÜ) nr 2529/2001 – põhjendused 14, 15, ja 16 ja artikli 20 lõige 1.

Komisjoni 29. oktoobri 2004. aasta määrus (EÜ) nr 1973/2004, millega sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 IV ja IVa jaotises sätestatud toetuskavade rakendamiseks ja tootmisest kõrvaldatud maa kasutamine tooraine tootmiseks – artikli 138 lõige 1

Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 796/2004, millega kehtestatakse [...] vastavuse, toetuse ümbersuunamise ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi rakendamise üksikasjalikud reeglid – *põhjustused 36, 37, 55–58 ja 67, artikkel 6 ja artikli 68 lõige 1 ja lõike 2 teine lõik*

Euroopa Kohtu 6. oktoobri 1982. aasta otsus CILFIT, C-283/81, EU:C:1982:335, punkt 16; Euroopa Kohtu 19. novembri 1991. aasta otsus Francovich ja Bonifaci, C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428, punktid 41–43; Euroopa Kohtu 5. märtsi 1996. aasta otsus Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 51; Euroopa Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 51; Euroopa Kohtu 15. septembri 2005. aasta otsus Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 37; Euroopa Kohtu 28. juuli 2016. aasta otsus Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, punkt 22; Euroopa Kohtu 4. oktoobri 2018. aasta otsus Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, punkt 95; Euroopa Kohtu 29. juuli 2019. aasta otsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630

Viidatud riigisiseseid sätteid

Tsiviilseadustik [Legea nr. 287/2009], mis kehtib 1. oktoobrist 2011 – *artikkel 1349 lepinguvälise vastutuse kohta ja artikkel 1357 vastutuse tekkimise tingimuste kohta*

Seadus nr 303/2004 (Legea nr. 303/2004) kohtunike ja prokuröride staatuse kohta (kehtis kuni 16. detsembrini 2022) – *artikkel 96, mis reguleerib riigi vastutust kohtute tehtud vigade tagajärjel tekkinud kahju eest, ja artikkel 99bis, mis määratleb kohtuniku pahauskuse ja raske hooletuse*

Seadus nr 554/2004 (Legea nr. 554/2004) halduskohtumenetluse kohta, selle kehtivas redaktsioonis, mis järgnes kõnealuse halduskohtumenetluses esitatud kaebuse esitamise kuupäevale – *artikkel 21, mille kohaselt on läbivaatamise alus lisaks tsiviilmenetluse seadustikus ette nähtud alustele lõplike kohtuotsuste tegemine Rumeenia põhiseaduses sätestatud liidu õiguse esimuse põhimõtet rikkudes*

Dekreetsaadus nr 125/2006 (Ordonanța de urgență a Guvernului [OUG] nr. 125/2006 otsetoetuste ja täiendavate riiklike otsetoetuste, mida anti põllumajandussektoris alates 2007. aastast, kavade heakskiitmiseks ja seaduse nr 36/1991 põllumajandusega tegelevate äriühingute ja muude põllumajandusühenduste vormide kohta (kehtis 23. märtsini 2015) artikli 2 muutmise kohta – *mis reguleerib otsetoetuste ja täiendavate riiklike otsetoetuste, mida anti põllumajandussektoris alates 2007. aastast, heakskiitmist*

Artikli 7 lõige 1

„Ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse saamiseks peab taotleja olema kantud põllumajandustootjate registrisse, mida peab APIA, esitama toetustaotluse ettenähtud tähtaja jooksul ja vastama järgmistele üldtingimustele:

- a) kasutama vähemalt 1 hektari suuruse pindalaga põllumajanduslikku maatükki, millest põllu pindala on vähemalt 0,3 hektarit, ning viinamarjaistanduste, viljapuuaiade, humala viljelemiseks kasutatavate põldude, õunapuuaiade, viinapuude koolide ja marjapõõsaste puhul peab põllu pindala olema vähemalt 0,1 hektarit;
- b) deklareerima kõik põllud;
- c) esitama ühtse pindalatoetuse taotluse vormil ja lisatud dokumentides tegelikud, täielikud ja täielikult ajakohastatud andmed, sealhulgas pindalade loetelu, vastasel korral kohaldatakse kriminaalkaristusi;
- f) esitama dokumendid, mis tõendavad, et te kasutate õiguspäraselt seda maatükki, mille kohta taotlus on esitatud;
- g) esitama ettenähtud tähtaja jooksul kõik APIA nõutud andmed;
- h) lubama APIA-l või muudel vastavat pädevust omaval asutustel läbi viia kontrollid;
- i) tähistama kasutatava põllu piirid, kui sellel kasvatatakse sama kultuuri, mida kasvatatakse kõrvalolevatel põldudel;
- j) teavitama APIA-t 10 päeva jooksul toetustaotluses deklareeritud andmete igast muutusest, mis toimus taotluse esitamise ja toetuse maksmise kuupäeva vahel. Need muutused puudutavad ettevõtte kasutatavat põllumajandusmaad, ettevõtte omandiõiguse üleandmist teisele põllumajanduslikule kasutajale, põllumajandusliku elurendise heakskiitmist, muid taotluse vormil sisalduvate andmete muutusi“.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 Apellant esitas Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Argeșile [põllumajandusmaksete ja sekkumiste amet – Argeși ringkonna keskus, Rumeenia; edaspidi „APIA Argeș“] 14. mai 2007. aasta taotluse seoses SAPS, PNCD ja LFA toetuskavaga (ühtne pindalatoetuse kava, täiendavad riigisisised otsetoetused ja looduslike tingimuste seisukohast ebasoodsamad alad) 2007. aasta kohta, milles ta taotles toetust kokku 264,71 hektarilise põllumajandusmaa eest.
- 2 Pärast APIA Argeși läbiviidud halduskontrolli selgus, et teatud apellandi deklareeritud maade kohta olid taotluse esitanud ka teised isikud, mistõttu väljastati selle olukorra selgitamiseks 20. oktoobril 2007 selgitusnõue.

28. novembril 2007 selgitas apellant koos teiste huvitatud poolte esindajatega samade maade deklareerimisega seotud küsimusi, tehes kindlaks iga põllumajandustootja kasutatava maa. Samal kuupäeval esitas apellant APIA Argeș'ile vormi M1.1 „Pindaladeklaratsiooni muutmise“, mis parandab esialgset deklaratsiooni nii, et selles deklareeritakse teatud füüsilise massiivina 45 hektari suurune põllumajanduslik maatükk, mitte 129,09 hektarit, nagu deklareeriti esialgses taotluses.

- 3 Kaebaja selgitas, et erinevus tulenes kahest veast: 52 hektari suurune viga, mille põhjustas ühe mäe piiride vale kindlaksmääramine, kuna APIA kaardil ei olnud võrdluspunkte (orgude, jõgede, kõrguste jne nimed), ja veel üks ligikaudu 33 hektari suurune viga, mis tulenes erinevusest rendilepingus sätestatud põllumajandusmaa ja kahe füüsilise massiivi pindala summa vahel, mis moodustavad kõnealuse mäe.
- 4 APIA Argeș leidis pindaladeklaratsiooni muutmist arvestades, et apellant on süüdi pindala üledeklareerimises 46,5 protsendipunkti võrra, mistõttu ta tegi 28. mai 2008. aasta otsuse, millega arvati apellandi toetustaotlus määruse (EÜ) nr 1973/2004 artikli 138 lõike 1 tähenduses toetuse saajate hulgast välja.
- 5 Apellant esitas APIA peale kaebuse, mis on Tribunalul București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti esimese astme kohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) menetluse nr 44537/3/2008 ese, paludes kõnealusel kohtul tuvastada, et tal on õigus saada toetust 2007. aasta eest, kohustada APIA-t 28. mai 2008. aasta otsust läbi vaatama ja tegema kindlaks talle seaduse alusel võlgnetava toetuse summa (28 168,82 eurot) 263,26 hektari suuruse kasutatud karjamaatüki eest, summa, mida ajakohastatakse toetuse maksmise kuupäeval. Apellant esitas täiendava nõude, mille eesmärk oli saavutada see, et APIA Argeș'ilt mõistetakse välja hüvitus varalise ja mittevaralise kahju eest, mis tekkis 2007. aastal toetuskavade alusel esitatud toetustaotluse ebaseadusliku tagasilükkamise tagajärjel.
- 6 Apellant palus tühistada APIA otsuse, millega ta arvati 2007. aastal toetuse saajate hulgast välja, sest esialgse toetustaotluse muutmise seoses kasutatud pindalaga ja seega pindala üledeklareerimise olemasolu, mis viis määruse (EÜ) nr 1973/2004 artikli 138 lõikes 1 ette nähtud sanktsiooni kohaldamiseni, tulenes üksnes vastustaja APIA süüst, kes tegi kasutatava karjamaa füüsiliste massiivide tuvastamiseks kättesaadavaks valed topograafilised kaardid, mis ei järginud Euroopa normide nõudeid (määruse nr 1782/2003 artikkel 20), mis tähendab, et ei olnud tagatud kaardi piisavat täpsust.
- 7 Samuti tugines ta määruse nr 796/2004 artikli 68 sätetele, millega kehtestatakse nõuetele vastavuse, toetuse ümbersuunamise ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi rakendamise üksikasjalikud reeglid, mis on seotud erakorraliste olukordadega, kus määruses ette nähtud vähendusi ja väljaarvamisi ei kohaldata. Apellant väitis, et ta on esitanud faktiliselt õiged andmed, mistõttu ei leidnud aset pindala üledeklareerimine, vaid üksnes ekslik kindlaksmääramine, ning et ta

suudab iga tõendamisvahendiga oma süütust tõendada, st, kui maid on üle deklareeritud, siis ei tulene see tema süüst, vaid ebatäpsustest ja vigadest APIA kaartides.

- 8 Apellant palus oma nõude põhjendamiseks koguda dokumentaalseid tõendeid, tunnistajate ütlusi ja viia läbi topograafiline ekspertiis. Tribunalul București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti esimese astme kohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) võttis dokumentaalse tõendi vastu ja lükkas tagasi tunnistajate ütlused ja ekspertiisitõendid topograafia valdkonnas kui kohtuasja jaoks ebavajalikud.
- 9 Tsiviilmenetluses tehtud 20. jaanuari 2011. aasta otsusega nr 220 lükkas Tribunalul București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti esimese astme kohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) apellandi kaebuse tagasi, pidades sisuliselt alusetuks tema määruse (EÜ) nr 796/2004 artiklil 68 põhinevat vastuväidet, osas, mis on seotud tema süü puudumisega pindala üledeklareerimises, kuna ta teadis rendilepingu ja müügilepingu põhjal, et aktides oli maa pindala 211,06 hektarit, mitte 264,71 hektarit, nagu ta oli deklareerinud, ja see, mis on oluline apellandi süü hindamiseks taotluse esitamise hetkel, on üledeklareerimine võrreldes pindalaga, mida sisaldab apellandi juriidiline dokument maa kohta.
- 10 Apellant esitas kõnealuse kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse, paludes Curtea de Apel București – Secția a VII a contencios administrativ și fiscalil (Bukaresti apellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste VII koda) kohtuotsuse tühistada ja kohtuasjas uue otsuse teha, kogudes selgeid tõendeid, st ekspertiisitõendeid topograafia valdkonnas ja tunnistajate ütlusi.
- 11 Apellant väitis, et kõnealuses kohtuasjas ei ole tegemist üledeklareerimisega, vaid mäe piiride vale kindlakstegemisega, asjaolu, mis ei ole karistatav ei Euroopa normide ega ka riigisiseste normide alusel, eelkõige seetõttu, et seda ei saa süüks panna põllumajandustootjale. Lisaks väitis ta, et apellandi või APIA süü saab kindlaks teha üksnes seoses tegeliku asjaoluga ning et tegeliku pindala määramiseks oleks olnud vaja läbi viia topograafiline ekspertiis või kohapealne kontroll APIA poolt; see kontroll viidi läbi osal kõnealuse mäe pindalast, ilma, et oleks avastatud eeskirjade eiramist.
- 12 Lisaks väitis apellant, et kõnealuse mäe piirid on sõnaselgelt kirjeldatud tema rendilepingus ning et need piirid on samad, mis sisalduvad selle omaniku omandiõigust tõendavas dokumendis, kellelt apellant maa rentis, ning milles on näidatud pindala 261,76 hektarit.
- 13 Lisaks kinnitas apellant, et ta tegi vea, kui ta taotles 84,09 hektari suuruse pindala kõrvale jätmist kõrvalejätmise vormi kaudu, kuna ta ei olnud sel hetkel teadlik asjaolust, et teatud andmed olid APIA kaartidele sisestatud valesti. 15. mail 2008 APIA Argeșile esitatud kirjalikus seisukohas juhtis apellant sellele faktilisele olukorrale tähelepanu, põhjus, miks APIA oleks pidanud tühistama kõrvalejätmise

vormi M.1.1, eelkõige kuna maksmise menetlus algas viie päeva pärast ja APIA-oli enda menetluste ja Euroopa õigusnormide alusel kohustus põllumajandustootja väiteid kontrollida, ka kohapealse kontrolli kaudu.

- 14 Apellatsioonikohtus [Curtea de Apel București (Bukaresti appellatsioonikohus), viimase astme kohus käesolevas kohtuasjas], palus apellant pöörduda Euroopa Liidu Kohtu poole, et saada eelotsus määruse (EÜ) nr 796/2004 artikli 68 lõigete 1 ja 2 tõlgendamiseks.
- 15 2. aprillil 2012 lükkas Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti appellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) Euroopa Kohtu poole pöördumise taotluse tagasi, põhjusel, et küsimused, mille apellant soovis tõstatada, ei nõudnud Euroopa Kohtu tõlgendust eelotsuse menetluses.
- 16 Tsviilmenetluses 09.04.2012 tehtud otsusega nr 1606 (lõplik) jättis Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti appellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) apellandi kaebuse põhjendamatusse tõttu rahuldamata.
- 17 Curtea de Apel leidis sisuliselt, et on täidetud määruse (EÜ) nr 1973/2004 artikli 138 lõikes 1 sätestatud tingimused apellandile 2007. aasta eest toetuse andmata jätmise sanktsiooni määramiseks, kuna ta deklareeris üle kasutatava pindala, mille eest ta toetust taotles, nagu tuvastati vastustaja APIA Argeșe läbiviidud halduskontrolli tulemusel, pärast mida apellant tunnistas, et esialgu deklareeritud pindala ei vasta tegelikule pindalale, ning muutis deklaratsiooni.
- 18 Seoses toetuse taotluses viidatava pindalaga märkis kohus, et deklareeritav pindala on tegeliku põllumajandusmaa netopindala, mis tuleneb maatüki valdaja läbiviidud mõõtmisest, mis võis erineda omandiõigust tõendavas dokumendis nimetatud pindalast. Käesoleval juhul on aga kaks põllumajandustootjat tegelikult kindlaks teinud, et apellant ei rentinud 129,09 hektarit, nagu ta oma esialgses taotluses deklareeris, vaid ainult 45 hektarit. Apellant, kes esitas vormi, millega ta esialgselt deklaratsiooni korrigeeris, tunnistas seda, et viga sisaldus tema esialgses deklaratsioonis.
- 19 Nii esialgne deklaratsioon kui ka pindala muutev deklaratsioon tehti APIA samade kaartide alusel, mistõttu on üledeklareerimise põhjendamine APIA kaartide vigadega põhjendamatu. Kuna viidatud kaardid ei sisaldanud piisavat teavet pindalade õigeks identifitseerimiseks, siis pidi apellant tegema täiendavaid toiminguid, et teha kindlaks täpne pindala, mida ta kasutas, et vältida üledeklareerimist, veel enam seetõttu, et tuvastati märkimisväärne erinevus tema esialgu kindlaks tehtud pindala ja rendilepingus sätestatud pindala vahel, mis tekitas kahtlusi APIA kaartidel määratud pindalade täpsuses.
- 20 APIA kaartide ebatäpsusega ei saa põhjendada apellandi poolt nende pindalade üledeklareerimist, mida ta kasutab, ka OUG 125/2006 artikli 7 lõike 1 punktides c ja f sätestatud kohustusi arvestades. Apellant pidi tagama, et deklareeritud pindala

on see, mida tegelikult kasutati ning mille kohta tal olid kasutusõigust tõendavad dokumendid, ning ta ei saanud põhjendada kasutatud pindalast suurema pindala deklareerimist APIA kaartide „ebatäpsustega“, millega võib põhjendada üksnes pindala vale identifitseerimist seoses nende asukohaga kaardil, kuid mitte ühelgi juhul pindala deklareerimisel tekkinud viga, mis on 46,56%.

- 21 Samuti ei nõustunud apellandi argumendiga, mille kohaselt ta tühistas 15. mai 2008. aasta seisukohaga kõrvalejätmise deklaratsiooni, kuna määrus (EÜ) nr 796/2004 ei luba maatüki kõrvalejätmise taotluse tühistamist, vaid ainult pindalade kõrvale jätmist.
- 22 Ta leidis, et apellandi olukord ei kuulu isegi mitte juhtude alla, mis on sätestatud määruse (EÜ) nr 796/2004 artikli 68 lõikes 1, mis reguleerib erandeid vähendamiste ja väljaarvamiste kohaldamisest.
- 23 Seoses apellandi nõutud tõenditega leidis Curtea de Apel, et tunnustajate ütlused ei ole kohtuasja lahendamiseks asjakohased, kuna varalist kahju saab tõendada toimikusse lisatud dokumentidega, ning kahjuhüvitise nõude rahuldamata jätmine tulenes hagi peamise eseme tagasilükkamisest, mitte varalise kahju tõendamata jätmisest. Seoses topograafilise ekspertiisi tõendiga leiti, et see ei ole kohtuasja eesmärgi seisukohast vajalik, arvestades põhjendusi, mis olid vaidlustatud otsuse aluseks (üledeklareerimise tuvastamine, mis põhineb maa pindalade kõrvale jätmisel apellandi poolt), ja asjaolu, et APIA kaartide ebatäpsuse või nende poolt eeskirjade eiramisega ei saa põhjendada apellandi poolt deklaratsioonidel valeandmete esitamist pindalade kohta, mida ta kasutas ja mille eest ta oli taotlenud toetust.
- 24 Erakorralised kaebused (läbivaatamine, tühistamiskaebused), mille apellant Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti apellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) tsiviilmenetluses 09.04.2012 tehtud otsuse nr 1606 peale esitas, jäeti vastuvõetamatus tõttu läbi vaatamata.
- 25 8. aprillil 2013 palus apellant Tribunalul București, Secția a IV-a Civilă (Bukaresti esimese astme kohus, IV tsiviilkoda) vastustajate statul român (Rumeenia riik) – Ministerul Finanțelor Publice (Rumeenia rahandusministerium) ja Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus) kaudu – esitatud nõudes tuvastada liidu õiguse kohaldamata jätmine (rikkumine) Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti apellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste koda) poolt ja Rumeenia riigi varaline vastutus, mis tähendab tekkinud varalise ja mittevaralise kahju hüvitise tunnustamist.
- 26 Apellant väitis, et viidatud kaks kohut (Tribunalul București ja Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal) ei kohaldanud määruse (EÜ) nr 1782/2003 artiklit 20 koostoimes määruse (EÜ) nr 796/2004 artikliga 68 ning et ei järgitud ELTL artiklit 267 koostoimes Rumeenia põhiseaduse artikli 148

- lõigetega 2 ja 4, mistõttu apellatsioonikohus keeldus põhjendamatu Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotluse esitamise taotlusest.
- 27 Muude sätete hulgas tugines apellant ELTL artiklile 267 ja Euroopa Kohtu praktikale kohtuasjades Köbler, Cilfit, Francovich ja Bonifaci ning Brasserie du Pêcheur ja Factortame.
 - 28 Kostja Rumeenia riik, keda esindab Rumeenia rahandusministeerium, kaitses end sisuliselt väitega, et ei ole võimalik käsitleda uuesti kõiki aspekte, milles asja menetlev kohus on lõpliku otsuse teinud, tuginedes neile uue hagi raames, ning et asja menetlev kohus võib viisi, kuidas kohtuasjas lõplik otsus tehti, läbi vaadata üksnes erakorralisi õiguskaitsevahendeid kasutades, seaduses sätestatud tingimustel. Ta kinnitas, et riigi vastutus on otsene vastutus, kuid see on piiratud kriminaalmenetlustes õigusemõistmisel tehtud vigadega tekitatud kahjuga, ning et ei ole täidetud tingimused rahandusministeeriumi eraõigusliku vastutuse tekkimiseks tema tehtud vea eest.
 - 29 Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus) nõustus vastuväitega Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus) kohtumenetlusteovõime puudumise kohta, mille ta esitas omal algatusel, leides, et Rumeenia riik on rahandusministeeriumi kaudu ainus isik, kelle vastu võib need eraõigusliku vastutuse hagi esitada.
 - 30 Tsiviilmenetluses 01.07.2016 tehtud otsusega nr 960 jättis Tribunalul București–Secția a IV a civilă (Bukaresti esimese astme kohus, IV tsiviilkoda) kostja, Rumeenia riigi vastu, keda esindab Rumeenia rahandusministeerium, esitatud hagi põhjendamatu tõttu rahuldamata.
 - 31 Tõstatatud liidu õiguse sätetest ei ilmne üksikisikutele õiguste andmist, samas kui õigus teabele, millele apellant viitab ning mis seisneb taotletud toetuse saamise ja maatüki õige kindlaksmääramise menetluses tarviliku teabe saamises, on üldine õigus, mida võidakse tunnustada seoses suurema osa sätetega, mis kehtestavad teatud mehhanismi toimimise tingimused. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikas viidatakse riigi vastutuse tekkimiseks vajalike tingimuste analüüsi raames nendele liidu õiguse normidele, mille ese on üksikisikutele niisuguste konkreetsete õiguste andmine, millele nad võivad tugineda riigisisises kohtus, mitte aga üldistele õigustele, mida saab järelada õigusnormide tõlgendamisest.
 - 32 Kinnitades, et Euroopa Kohus tunnustas põhimõtet, mille kohaselt riik vastutab liidu õiguse kohaldamata jätmisega tekitatud kahju eest, otsustes Francovich ja Bonifaci, Brasserie du Pêcheur ja Factortame, ja viidates laialt otsustes Köbler ja Traghetti del Mediterraneo ette nähtud tingimustele, sedastas Tribunalul, et Rumeenial ei ole konkreetseid õigusnorme riigi vastutuse kohta Köbleri kohtupraktikast tulenevateks juhtudeks, mistõttu tuleks kohaldada seaduse nr 303/2004 kohtunike ja prokuröride staatuse kohta artiklit 96.
 - 33 Seaduse nr 303/2004 artiklit 96 analüüsisides kinnitas Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus), et riik vastutab rahalisest seisukohast kohtute

vigadega tekitatud kahju eest ning et kahjustatud poole õigust hüvitisele varalise kahju eest, mis tekitati kohtute vigadega kriminaalmenetlustest erinevates menetlustes, saab kasutada ainult siis, kui vastavalt kohtuniku või prokuröri kriminaal- või distsiplinaarvastutus menetluse käigus tehtud toimingute eest on eelnevalt lõpliku kohtuotsusega kindlaks tehtud ja kui see toiming toob kaasa kohtu vea.

- 34 Apellant esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus).

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 35 Apellant väidab, et asja sisuliselt lahendava kohtu hinnang, mille kohaselt ei anta määruse (EÜ) nr 1782/2003 artikli 20 lõikega 1 üksikisikutele õigusi, on vale ja vastuolus liidu kohtupraktikaga ning liidu institutsioonide seisukohtadega. Apellant viitab Euroopa Kohtu 14. juuli 1967. aasta otsusele *Kampffmeyer jt ja Üldkohtu 10. aprilli 2002. aasta otsusele Lamberts vs. ombudsman*, punkt 87, ja Üldkohtu 23. novembri 2011. aasta otsusele *Sison vs. nõukogu*.
- 36 Asja sisuliselt lahendava kohtu hinnang on vastuolus Euroopa Komisjoni seisukohaga, kelle uurimine AA/2008/24 tõendab, et ekslik kaardistamissüsteem ei täida halduslike ristkontrollide tõhususe tagamise (üldsuse huve teenivat) eesmärki, vaid viib sageli ka põldude vale asukoha määramiseni LPIS GIS süsteemis põllumajandustootjate poolt, keda seetõttu karistatakse või kes ei saa toetusi või hüvitisi tehtud kulude eest.
- 37 Eeskirjade eiramise tuvastamine võib Euroopa Kohtu praktika kohaselt kaasa tuua süüdi oleva institutsiooni vastutuse ja kohustuse tekitatud kahju hüvitada Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõike 3 ja artikli 51 lõike 1 koostoime tähenduses, mille hulka kuulub ilmselt üksikisikute õiguste tunnustamine pärast määruse (EÜ) nr 1782/2003 artikli 20 lõike 1 rikkumist.
- 38 Seoses tingimusega, et liikmesriigi kohus on kohaldatavate seaduste sätteid selgelt rikkunud, väidab apellant, et apellatsiooniaseme kohtu (Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti apellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste koda)) ettevaatlikkus ega hoolsus ei avaldunud mitte ühelgi viisil: esiteks oli tal võimalus esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus ja teiseks ei kohaldanud ta asjakohaste Euroopa õigusaktide ilmselgeid sätteid, st sätteid, mis annavad apellandile võimaluse tõendada oma süütust ükskõik missuguse tõendiga, samas võttis viidatud kohus arvesse üksnes riigiasutuse avaldusi, mitte aga apellandi tõendeid. Sellest seisukohast rikub Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscali ettevaatlikkuse ja hoolsuse puudus õigust õiglasele kohtumõistmisele.
- 39 Apellant väidab, et apellatsiooniaseme kohus (Curtea de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal (Bukaresti apellatsioonikohus – haldus- ja maksuvaidluste koda)) eiras ilmselt tähendust, mis on määruse (EÜ) nr 796/2004

artikli 68 sätetel, mis asetasiid kohtule mitu kohustust: viia läbi kohtulik uurimine, koguda selgeid, vajalikke ja asjakohaseid tõendeid, põhjendada tõendite arvestamata jätmist, mis viis praktikas õiglase kohtumõistmise õiguse rikkumiseni. Ta väidab, et õiglase kohtumõistmise õiguse rikkumine tõendab rikkumise tahtlikkust ja eelotsusetaotluse esitamisest keeldumine kinnitab seda järeldust.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 40 Esimene küsimus käsitleb määruse nr 1782/2003 artikli 20 lõike 1 tõlgendamist ja eelkõige, kas viidatud artikkel kujutab endast Euroopa Liidu normi, mis annab üksikisikutele konkreetsed õigused, mille rikkumine võib liikmesriigi viimase astme kohtu otsuse tõttu kaasa tuua riigi vastutuse. Apellandi taotlust analüüsid sedastas Tribunalul București – Secția a IV a civilă (Bukaresti esimese astme kohus – IV tsiviilkoda), et viidatud normi rikkumist ei saa käsitada lepinguvälise kahju tekitamisena, kuna see ei anna üksikisikutele õigusi.
- 41 Apellant vaidles kohtuniku järeldusele vastu, viidates Euroopa Komisjoni 2010. ja 2011. aasta otsustele, millega Rumeeniat trahviti puuduste eest LPIS GIS süsteemis, halduskontrollides ja põllumajandustootjatele ebatäpse teabe edastamise eest määratavate sanktsioonide kohaldamise meetodites ning pindalatoetuste kohapealsete kontrollide ebatõhususe eest. Ta väidab, et kohtu kõnealune järeldus on vastuolus komisjoni seisukohaga, nagu tuleneb Euroopa Komisjoni uurimisest nr AA/2008/24, mis tõendab, et ekslik kaardistamissüsteem ei täida halduslike riskikontrollide tõhususe tagamise eesmärki (üldsuse huvi), vaid viib sageli ka põldude vale asukoha määramiseni, mille tagajärjel karistatakse põllumajandustootjaid, mistõttu esineb ka erahuvi, milleks on põllumajandustootja huvi.
- 42 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul tõlgendada mõistet „faktiliselt õiged andmed“, mis on ette nähtud määruse (EÜ) nr 796/2004 artikli 68 lõikes 1, et teha kindlaks, kas see hõlmab nii pindalade õiget deklareerimist põllumajandustootja poolt kui ka kasutatud põllumajandusmaa ja selle piiride õiget kindlakstegemist. Küsimuse asjakohasus tuleneb vajadusest hinnata, kas on täidetud Euroopa Kohtu praktikas ette nähtud tingimused riigi vastutuse tekkimiseks.
- 43 Kolmanda küsimusega palutakse Euroopa Kohtul selgitada, kas kohtuasja tingimustes kujutab riigisisese viimase astme kohtu poolt Euroopa Kohtule määruse nr 796/2004 artikli 68 tõlgendamiseks eelotsusetaotluse esitamata jätmine ilmset ja piisavalt rasket rikkumist, mis toob kaasa riigi vastutuse kahju eest, mis tekkis väidetavalt kõnealuse kohtu otsuse tagajärjel.
- 44 Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib liikmesriiki pidada vastutavaks kahju eest, mis tekib riigisisese viimase astme kohtu sellise otsuse tagajärjel, mis rikub liidu õiguse normi, üksnes erakorralistel juhtudel, mil liikmesriigi viimase astme kohus on kohaldatavat õigust selgelt rikkunud. Lisaks peab kahjuhüvitisnõuet menetlev

liikmesriigi kohus selleks, et tuvastada, kas tegemist on liidu õiguse piisavalt selge rikkumisega, arvestama kõiki talle lahendamiseks antud olukorda iseloomustavaid tunnuseid, mille hulka kuulub ka asjaomase kohtu poolt tal ELTL artikli 267 kolmanda lõigu alusel lasuva eelotsuse taotlemise kohustuse täitmata jätmine (Euroopa Kohtu 5. märtsi 1996. aasta otsus *Brasserie du pêcheur ja Factortame vs. komisjon*, liidetud kohtuasjad C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 56; Euroopa Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, punktid 54 ja 55 ning Euroopa Kohtu 28. juuli 2016. aasta otsus *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, punkt 25.

- 45 Käesoleval juhul, kuigi kohtuasjas viimase astme kohtuna otsuse teinud halduskohtul on kohustus paluda Euroopa Kohtult määruse (EÜ) nr 796/2004 artikli 68 tõlgendust – kuna vastasel korral peab ta oma otsust põhjendama kohtuasjas *Cilfit* nimetatud kriteeriumide alusel –, piirdus ta järeldusega, et apellandi esitatud küsimused ei nõua Euroopa Kohtu poolset tõlgendust eelotsuses, esitamata sellele menetluslikule seisukohale asumise kohta ühtegi üksikasjalikku põhjendust.
- 46 Kõikide kaalutluste alusel peab käesolev kohus vajalikuks esitada Euroopa Kohtule kolm küsimust.